

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național editată de FUNDATIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

SOCIETATEA CIVILĂ ȘI INAMICUL SĂU BIROCRATIA

Prof.dr.Aurelian BONDREA

Am abordat în articolele anterioare diversitatea relațiilor de interdependență dintre democrația reală și societatea civilă, aceasta din urmă nefiind de conceput în afara cadrului unui "minimum democratic", după expresia lui F.A. von Hayek, preluată de Ralf Dahrendorf, ale cărui opinii și argumente sunt de o evidentă actualitate pentru ansamblul lumii moderne, îndeosebi pentru societățile în tranziție, cum este și cea românească.

Una dintre tezele autorului este aceea că "societatea civilă reprezintă cea mai de încredere ancoră a libertății, în vreme ce democrația îl procură (societății civile - n.n. A.B.) expresia cea mai vizibilă", iar dacă "minimum demo-

cratic" are, în esență, înțelesul de capacitate sau posibilitate efectivă a celor guvernați de a "controla" sau "temera" actele guvernărilor, "nimic nu este mai periculos pentru constituția libertății decât dogma, iar ca se poate instaura prin putere voluntară, dar și prin stagnare birocratică"! Prin urmare, fie "puterea voluntară", adică "liberul arbitru", impunerea unei anumite voînțe, dar și exacerbarea practicilor birocratice pot denatura democrația, alterându-i norme sau principii vitale, după cum pot genera obstacole sau chiar opri evoluția societății civile.

Desigur, se poate vorbi despre birocratie ca tip de organizare socială iar sociologia a avut și are în vedere și o asemenea accepție a

termenului. Spre exemplu, Max Weber, preocupat de problemele modernizării vieții social-politice a timpului său, aborda birocracia ca sistem ierarhic funcțional, ca instrument al raționalizării conducerii sociale, care ar permite obținerea preciziei, anticiparea rezultatului încă din statul, în genere societatea, să funcționeze cât mai eficient sub raport socio-uman.

(Continuare în pag. 2)

DIALOGUL LA NIVEL ÎNALT RUSO-AMERICAN

Valentin LIPATTI

Pe scăuză politic internațional, întâlnirea dintre președintele Statelor Unite ale Americii și președintele Federatiei Ruse (Helsinki, 20-21 martie 1997) a constituit, fără îndoială, evenimentul menit să rețină atenția guvernelor ca și o opinie publică de pretutindeni. Slujitorii mijloacelor de informare în masă - mai totdeauna gata să exagereze lucrurile - au acordat întâlnirii Clinton-Elițin importanță crucială, vorbind de o a doua Yalta și de o a doua Măltă, capabile, chipurile, să confere un nou profil politic istoricului nostru continent.

Este desigur prea devreme pentru a putea evalua cu precizie rezultatele acestui summit, intrat în tradiția de lucru dintre cei doi țărani. Încă de pe acum, câteva observații sunt însă posibile. Astfel, se poate spune, fără riscul de greșeală, că doi președinți au căzut de acord asupra unor probleme importante ce figurau pe agenda summitului: continuarea procesului de dezarmare convențională, nucleară și chimică, sprijinirea de către SUA și Rusia, înderogeni în plan economic și finanțier, a consolidării

reformelor democratice din Rusia; integrarea deplină a Rusiei în grupul țărilor puternic industrializate și a.s.

Principala chestiune rămasă în divergență continuă să fie extinderea spre Est a Alianței Nord-Atlantice. La Helsinki, poziția lui Boris Elițin a rămas neschimbată în această privință. Moscova se opune unei astfel de extinderi, care o privează de zona de influență de care răposată URSS și bucurat în Europa în perioada postbelică. Iar perspectiva de a vedea că NATO se apropie de granitele sale cu trupe și armament nuclear este de natură să-i creeze aceeași iritate, pe care în 1962, bunăoară, americanii o resimțeau față de instalarea rachetelor sovietice în Cuba...

În condițiile dialogului de odinioară dintre SUA și URSS, un astfel de *niet* ar fi pus capăt proiectului de extindere a NATO, cele două supraputeri știind când și că pot să "intindă coarda". Numai că, în prezent, condițiile nu mai sunt aceleași.

(Continuare în pag. 6)

PLEDOARIE PENTRU MEMORIA SOMATICĂ

Acad. Ștefan MILCU

Este unanim cunoscut că memoria reprezintă una din funcțiunile fundamentale ale creierului. În creier este depozitat un impresionant fond de engrame, provocate de înregistrarea unui mare număr de informații primite prin intero și exterceptie.

Mai puțin cunoscut este fondul memorial, înregistrat prin interoceptie, fenomen ce ar putea fi denumit prin memorie somatică. Memoria somatică este înregistrată în subconștient și devine conștientă când prin intensitate, timp de apariție și localizare trece pragul care separă cele două forme de înregistrare a informației. Rezultă, deci, că memoria nu este exclusiv a creierului, datorită faptului că ea este formată prin ceea ce am numit în general cu termenul mnezie de engramă. Pentru că sistemul nervos este capabil să înregistreze engramele proveniente din exterior sau interoceptie. Este necesar să arătăm că semnificația termenului de engramă echivalează cu acela de *urmă*.

Se dătoarește, de fapt, unei modificări a moleculelor care înregistrează unități informaționale. Nu sunt cunoscute, până în prezent, modificările moleculelor înregistratoare, îndeosebi modul prin care informațiile sunt depozitate și, mai ales, modul de reactivare a ceea ce este denumit curent ca aducere amintie.

Engramele generate prin interoceptie determină apariția memoriei somatici, ce are un rol dominant în înregistrarea stării de sănătate și pe acela de înregistrare a suferinței organelor, aparatelor și sistemelor ce asigură existența organismelor în spațiu și timp.

De fapt, engramele sunt înregistrate de orice formă a viului planetar, deci înainte de apariția creierului. Rezultă că memoria cerebrală este o formă superioară de înregistrare a engramelor. Problema adusă astfel în discuție implică participarea engramelor la realizarea proceselor multiple ale integrării organismelor în mediul de viață, în complexitatea lui cosmică, planetară și socială.

STAREA NAȚIUNII

Acad. N.N. Constantinescu:

Starea naționii

depinde de

STAREA AGRICULTURII

Pag. 3

VOM VEGHEA
CA LEGEA SĂ FIE
PERMISIVĂ
ȘI EXIGENTĂ

Con vorbire cu prof.univ.dr.ing.

Anghel STANCIU,
președintele Comisiei pentru
învățământ, știință, tineret
și sport a Camerei Deputaților

Pag. 4

LIMBĂ - ARTĂ - ȘTIINȚĂ

Un adjecțiv norocos:

OMNIBUS

Acad. Ion COTEANU

Omnibus este dativ-ablativ plural al adjecțivului latin *omnis*, -e care înseamnă "tot, toată". **Omnibus** avea mai ales înțelesul "pentru toți". De aici și pornit "cariera" lui lingvistică în Occidentul Europei, la început în Franța, după cum se pare în ultimele decenii ale secolului trecut. Pe atunci, pentru transport, existau trei mijloace obișnuite, folosite în acest scop: calul, trăsuri cu cel mult 4-5 locuri și, bineînteles, care și căruțe.

Cuiva i-a dat însă prin minte să facă o trăsură cu două nivele în care să poată sta 20-30 de călători. I-a spus, după cum se pare, (voiture) **omnibus**. De rostit, il

rostea fără îndoială în manieră franceză, cu accentul pe ultima silabă, spre deosebire de accentul latin care cădea pe o.

După 1892, dată la care a apărut primul vehicul fără tracțiune animală, acestuia i-a spus **automobil**. **Auto** înseamnă "de la sine", eventual "prin sine însuși", iar **mobil**, "mișcător" ce indică atunci o trăsură asemănătoare cu celelalte, dar fără cai, cu un motor în față, dar tot cu 4-5 locuri. Ulterior, s-au fabricat treptat, vehicule de același fel, mult mai încăpătoare însă, dar nu li s-a spus - cum era poate de așteptat - **automobile omnibus**, ci **autobuze**. Prima parte din termenul **automobil** a fost aşadar încărcat, ca

să spunem astfel, și cu ideea de mobil, ceea ce a și dus cu trecerea timpului și la denumiri ca **autostradă**, desii **auto** a continuat să fie folosit și cu înțelesul lui originar, acela de "prin sine însuși", de exemplu în **autonomie**, **autosugestie** etc. În **autobuz** în schimb, **auto** este urmat doar de terminația **bus**, adică de ceea ce era în latină un simplu indice gramatical, respectiv desinență de dativ-ablativ plural. În Franța s-a mers cu timpul și mai departe, scriindu-se pe tablile care indică stațiile de autobuze, doar **Bus**. Devenind în aceste condiții sinonimă cu **autobuz**, desinența latină din **omnibus** a fost adoptată și de engleză, unde s-a format cu ea **trolley-bus** de la verbul to **troll**, "a pași". Prin acest nou substantiv a fost numit un autobuz al căruia motor este alimentat cu electricitate prin intermediul a ceea ce noi spunem în mod curent **troleu**.

Nu se poate spune, așadar, că **omnibus** nu a fost un adjecțiv norocos.

SOCIETATEA CIVILĂ ȘI INAMICUL SĂU BIROCRAȚIA

(Continuare din pag. 1)

Cum arată înțelesul experienței social-istorice, birocrația a devenit, în diverse împrejurări și în variate condiții social-politice, o adverzitate acoperătoare a puterii de către înălinți funcționari, putere exercitată în afara și prin ocoul deliberat al controlului democratic, central puternic deplasându-se de la legislativ la executiv, iar în cadrul acestuia din urmă de la oamenii politici la funcționarii administrației.

In acest sens și în acest spirit, chiar comentând contribuția lui Weber la analiza democrației și birocrației, la rolul controlului democratic, deci al societății civile, Ralf Dahrendorf observă - referindu-se la aspectele ale evoluției lumii contemporane - că "acolo unde puterea nu este domesticată, ea este căt de repede înlocuită cu puterea crudă; acolo unde lipsesc instituțiile, stăpânește aroganția pretențioilor necontrolabile..."

CULTURĂ ȘI DEZVOLTARE (III) UNITATEA MODERNITĂȚII ȘI PLURALITATEA CĂILOR DE MODERNIZARE

Dr. Carmen FURTUNĂ

În domeniul teoriilor dezvoltării independente, "autocentrate", pentru depășirea sistemului mondial bazat pe diviziunea "centru-periferie" în raporturile dintre țările puternic industrializate și cele mai puțin dezvoltate, o contribuție de mare relevanță aduce economistul și sociologul Samir Amin, prin formularea teoriei "deconexiuni", ca expresie a opțiunii pentru o "altă dezvoltare".

La rândul său, Immanuel Wallerstein, teoretician de prim ordin în teoria diviziunii sistemului mondial în "centru-periferie", sugerează "regândirea" științelor sociale și istorice, a abordării teoriei dezvoltării într-o lume care apare mult mai complexă decât au anticipat - științele sociale potrivit unei vizinii care s-a statornicit în secolul al XIX-lea¹), pornind de la analiza evoluțiilor mondiale, care evidențiază mai degrabă inconsistența reprezentărilor vechi despre un progres liniar al omenirii, despre reproducerea etapelor cunoscute ale dezvoltării, despre separarea artificială a economicului, politicului și culturalului. El consideră că ideea "omogenizării" lumii pe baza unui model al "modernizării", care ar favoriza rationalizarea socială și "stăpânirea prometeică a omului asupra naturii și a progresului, nu pare să se concretizeze".

În gădirea lui Wallerstein se impun, astfel, ca idei de fond, concluzia diversității căilor dezvoltării, "coexistența a diferite tipuri de sisteme istorice", precum și cea a necesității de a găsi soluții pentru a pune capăt grupării anarcistice a țărilor într-o arie "centrală" a sistemului mondial și într-o masă de jări periferiale.

În evoluția spre clarificarea ideilor și previziunilor legate de strategia "dezvoltării endogene" se trage, în consecință, treptat, de la vizină "periferiei" marginalizate la "subiectul istoric", de la "uniformizarea" istoriei - prin imitație și reproducerea "modelului" occidental de evoluție - la dialectica diversității căilor dezvoltării, la afirmarea dezvoltării endogene, ca "dimensione fundamentale a istoriei", ca o formă de "modernizare națională creațoare" și performativă.

În această perspectivă, cunoscutul sociolog francez Alain Touraine² propune o redifinire a modernității și o nouă abordare a relațiilor dintre ceea ce el numește "inițiativa modernității și generalitatea căilor de modernizare", în

ciaj, fără a mai vorbi despre raciele demagogiei politice sau ale atitudinilor inchisăto- conservatoare.

De regulă, sondajele de opinie, opțiunile electoratului invită la elaborarea anumitor politici, concordante cu tendința modernizării societății, dar, cum remarcă analistul german, "sondajele de opinie și voturile populare pot fi folosite greșit atât de conservatori, cât și de demagogi", fapt social vizibil și sesizabil în destule împrejurări încât îndreptățește concluzia potrivit căreia "controlul puterii reclamă, pe lângă proceduri parlamentare, și mecanisme de drept sau de altă natură pentru verificarea deciziilor, inclusiv a actelor administrative" (p.82). Fără îndoială că aceste mecanisme cuprind și structurile și funcțiile societății civile, în imbinarea lor organică, integratoare cu normele și principiile vieții democratice. Astfel, excesele birocратice pot fi eliminate, anulate, puterea politică, statul, guvernarea devinând mijloace sau instrumente care servesc și nu care domină, indeplinind funcții real-democratice și nu roluri decorative, care să acopere metode coercitive.

1) Ralf Dahrendorf, *Conflictul social modern*, Humanitas, București, 1996, p. 98.

"viziunii continuiste" asupra evoluției istorice printr-o "discontinuitate";

d) **tip de societate** (societatea tradițională, societatea industrială, societatea postindustrială, numită de Alain Touraine societate "programată", axată pe producerea și difuzarea bunurilor simbolice). Începând cu epoca modernă, societățile tradiționale au trecut de la tipul de societate bazat pe "producerea comerțului" la cel interneial pe "producerea industriei", pentru că, în prezent, dominantă să fie "investiția culturală".

Pominind, aşadar, de la distincția dintre **modernitate** (conceptă și definită într-o nouă manieră) și **modernizare**, Alain Touraine apreciază că "devine posibilă ieșirea din contradicție aparent insurmontabilă dintre domnia rațiunii universale și rezistența culturilor particulare, deoarece modernitatea nu poate fi identificată cu domnia impersonală a rațiunii; dimpotrivă, ea trebuie concepută ca o acțiune din ce în ce mai vastă a societății asupra ei însăși". În acest mod se explică cum unele țări "nemoderne" (elocvent este cazul Japoniei) "pot fi mai modernizate decât țările cele mai avansate în modernitate"; "gestiunea în stil american poate fi definită ca mai modernă; gestiunea japoneză este mai modernizatoare, mai mobilizatoare"; ea nu face apel la "raționalitate, ci la mobilizare", nu este preocupată de "principiile universale de acțiune", ci, "pominind de la datele culturale și sociale, la fel ca de la cele economice, de înălțarea capacițății de schimbare a unor mari organizații sau a unor grupuri mici".

În analiza problemelor modernizării, dezvoltării și rolului specificității culturale în dezvoltare, sociologul francez subliniază importanța afirmării ideii că, în loc de a contrapune dezvoltarea endogenă celei exogene, este preferabilă constatarea potrivit căreia toate procesele de dezvoltare reușită "combina factorii interni și factorii externi, factorii economici și factorii socio-culturali", recunoscând atât diferențele de identitate culturală, cât și comunitatea de destin a popoarelor.

1) Immanuel Wallerstein, *Trebule oare regândite? științele sociale din secolul XIX?*, în "Revue internationale des sciences sociales", 118, noiembrie 1988, UNESCO.

2) Alain Touraine, *Modernitatea și specificitatea culturale*, în "Revue internationale des sciences sociales", 118, noiembrie 1988, UNESCO.

COLEGIILE REVISTEI „OPINIA NAȚIONALĂ”

COLEGIUL PENTRU REFORMĂ SI RELANSAREA ECONOMIEI NAȚIONALE

- Acad. Alexandru Bărlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof. dr. Constantin Ionete
- Prof. dr. doc. Alexandru Zanfir
- Prof. dr. Gheorghe Zaman
- Prof. dr. Petre Mălcomete
- Prof. dr. Mihai Dumitrescu

- Prof. dr. doc. Timi Georgescu
- Prof. dr. Stefan Lache
- Adrian Păunescu
- Prof. dr. Ion Rebedeu
- Prof. dr. Ion Mihail Popescu
- Prof. dr. Gheorghe Cazan
- Prof. dr. Ion Tudosescu
- Prof. dr. Tiberiu Nicola
- Prof. dr. Virgil Constantinescu
- Prof. dr. Mihai Merles

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE ȘTIINȚEI SI ÎNVĂȚÂMÂNTULUI

- Acad. Ștefan Mileu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Ștefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Ștefan I. Ștefănescu
- Acad. Marius Peculea
- Prof. dr. Emil Tocaci
- Prof. dr. doc. Grigore Posca
- Prof. dr. Gheorghe Secară
- Prof. dr. Emil Mihaileac

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE SĂNĂTĂȚII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE

- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
- Prof. dr. Victor Ciobanu
- Prof. dr. Caius Traian Dragomir
- Prof. dr. Andrei Fircă
- Prof. dr. Dorin Sarafolcaș
- Prof. dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof. dr. Nicolae Urseacă
- Prof. dr. Ștefan Costea
- Prof. dr. Gheorghe Răboacă

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE CULTURII ȘI ARTEI

- Acad. Eugen Simion
- Prof. dr. Alexandru Boboc, membru corespondent al Academiei Române
- Radu Beligan
- Grigore Viera
- Dinu Săraru
- Prof. dr. Ion Dodu Bălan
- Prof. dr. Victor Giuleanu
- Dumitru Radu Popescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEME ALE STATULUI DE DREPT, DEMOCRATIEI ȘI JUSTIȚIEI

- Acad. Ion Filipescu
- Acad. Vasile Gionea
- Prof. dr. Gheorghe Uglean
- Prof. dr. Antonie Iorgovan
- Prof. dr. Adam Popescu
- Prof. dr. Nicolae Popa
- Prof. dr. Andrei Popescu
- Prof. dr. Victor Dan Zlătescu

Director:

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

Tonitza nu mai e un nume cu pronume. Aș zice că el e un cuvânt activ, complex, concentrat, mare în toate componentele lui, vocație, înțimă, har, exceptional orchestrat. Pensula lui suavă spune, gândește și cântă...

TUDOR ARGHEZI

N. Tonitza. Autoportret

STAREA NAȚIUNII

Starea nației depinde de STAREA AGRICULTURII

Acad.
Nicolae N.
CONSTANTINESCU

O veritabilă reformă economică și nu agricultură de subzistență

În opinia academicianului N.N. Constantinescu, agricultura românească actuală suferă de pe urma fărămitării extraordinare a proprietății rurale, de pe urma imbalancesi populației rurale, de pe urma unor grave lipsuri în baza tehnică, în organizarea creditelor, ale retelei de desfacere și politicilor comerciale, de pe urma unui uriaș blocaj financiar, în mare măsură creat artificial, distructiv s.a.m.d. În plus, cea mai mare parte a gospodăriilor mici nu pot asigura de lucru în mod satisfăcător membrilor familiei. Cât de actuale pot fi acum constatăriile lui Victor Slăvescu făcute în 1934: "Dată fiind constituția sa, mica gospodărie poate continua să producă foarte mult timp după ce a început să mai fie remuneratorie din punct de vedere contabil, prin degradarea insensibilă a fondului agricol: 1) degradarea pământului, căruia nu i s-au restituit la timp principiile nutritive; 2) degradarea inventarului viu și mort, prin utilizarea excesivă și nerepararea la timp a utilajului, și, mai ales, 3) degradarea biologică progresivă a omului, principalul factor al producției, nevoit să se mulțumească cu un nivel inferior nevoilor de reconstruire fiziolitică".

Toate analizele efectuate de specialiști români în ultimul timp arată că, din punctul de vedere al potențialului agricol, România ocupă unul dintre locurile fruntașe pe continentul nostru. În condițiile în care se apeleză la date statistice indubitate, avem, într-adevăr, 14,8 mil.ha. teren agricol, din care peste 9,3 mil.ha. teren arabil, iar din acestea, 3,1 mil. ha. teren irigat s.a.m.d.; 35,6 la sută din populația țării este cuprinsă în agricultură. Din păcate, însă, România de azi detine unul din ultimele locuri pe continent sub raportul eficiențăii cu care utilizează uriașul ei potențial agricol. Ea are o recoltă la hectar mult mai mică decât Europa Occidentală (de pildă, la grâu, de circa 2,5 ori față de Anglia și de circa două ori față de Germania și Franța), decât Europa Centrală și chiar față de unele țări vecine. Mai mult chiar. Nu întâmplător, România era unul din marii furnizori de produse agricole ai Europei, în ultimii ani, ea ajunsă să importe grâu, porumb (chiar și de sămânță), hamei, zahăr, ulei, carne, lăptă praf s.a.m.d. și aceasta, în condițiile unei balanțe comerciale și a unei de plată profund deficitare. În unele cazuri, producția ei vegetală a coborât și sub raportul calității. Producția zootehnică are și ea suferită pe care le

devenit o țară cu cea mai parcelată agricultură din Europa. Drumul tractoarelor de la o parcelă la alta necesită, la nivelul țării, mai multă motorină decât ararea lor. Nu-i de mirare că agricultura românească a devenit în mare măsură una de subzistență, cu o producție la hectar scăzută și costisitoare. În plus, intrucât nu se aplică nici regulile agrotehnice corespunzătoare, de multe ori calitatea produselor a ajuns să nu fie cea reclamată de lupta concurențială. și atunci, unde-i agricultura familială de care ni s-a vorbit ani și ani? De fapt, nici astăzi ferma familială nu-i definită clar, potrivit condițiilor noastre. Să nu se uite că în Germania ponderea suprafeței ocupate de fermele familiale cu cel puțin 50 ha este de 55 la sută.

Pentru scoaterea agriculturii românești din starea gravă în care se află, pentru a ne putea asigura securitatea alimentară, aprovizionarea industriei alimentare și usoare, ca și pentru a putea intra competitiv în piața agricolă a Uniunii Europene este necesară o veritabilă reformă economică, în stare să conducă țara spre un sistem de gospodării agricole viabile economic, ecologic și social. Aceasta presupune măsuri adecvate în domeniul proprietății, măsuri de comasare, măsuri economico-financiare etc., cu alte cuvinte, realizarea unor transformări economico-sociale și tehnico-ecologice în agricultură, corespunzătoare criteriilor fundamentale ale dezvoltării durabile.

Oportunitatea și implicațiile unor opțiuni

Cea mai mare și mai complicată problemă este aceea a creării gospodăriilor viabile, capabile să concureze cu cele din Vestul și Centrul Europei, intrucât la noi, pentru a crea o gospodărie de 50 ha, este necesar pământul a 20-35 proprietăți de mărimi actuale.

In soluționarea acestor probleme, unii consideră că salvarea va veni de la liberalizarea vânzării-cumpărării pământului. Desigur, țărani cu pământ foarte puțin sau puțin îl vor vinde, forța fiind de datorile ipotecare, de lipsa de inventar, de impozite și taxe, de foarfecile prejurilor etc. Problema

dezvoltarea susținută a industriei alimentare mai ales în sate, dezvoltarea industriei uscate care utilizează materii agricole și, în general, dezvoltarea altor industrii competitive. Dece, nu poatea de dezindustrializare, ci una de industrializare adecvată. Pe de altă parte, dezvoltarea serviciilor de producție, ca și a celor pentru populație, rămâne o posibilitate reală, o sură dovezită de importanță pentru locuri de muncă. Dar creșterea serviciilor presupune, ca temelie, dezvoltarea producției industriale și agricole, a transporturilor și comunicărilor, ridicarea nivelului de trai.

Tot în legătură cu dimensiunile proprietății rurale, în comunicare s-a subliniat că vinđerea de pământ agricol sau silvic românesc cetățenilor străini nu poate contribui la soluționarea problemelor agriculturii noastre, pământul ajungând să se concentreze, în bună măsură, în mâinile cetățenilor străini. Să nu se uite cauzele răscoalelor din 1907, preciza acad. N.N. Constantinescu. În plus, să ne amintim, bunăoară, că, în anii 1889-1890, bancherul britanic Cecil Rhodes, prin Compania Sud-Africană fondată de el, a ajuns să dobândească, pe diferite căi, în proprietate privată, o întregă regiune din Africa, pe care, ulterior, avea să cedeze statului englez, iar acesta în 1923 a transformat-o în colonie, dându-i numele fostului proprietar-donor, de Rhodesia. Au trebuit, după aceea, multe, complicate și indelungate lupte ca populația băștinășă să mai reușească să-și recăștige drepturile pe pământurile sale și să mai dea țării numele ei originar de Zimbabwe.

De aceea, consideră domnia sa, că nu este oportună introducerea vânzării de pământ agricol și silvic românesc cetățenilor străini, ci se impune respectarea Constituției și a prevederilor Acordului European semnat de România și ratificat prin Legea din 20 aprilie 1993, care nu include dreptul de stabilire în scopul comercializării și intermedierei în domeniul proprietăților imobiliare și al resurselor naturale.

(Continuare în pagina 6)

N. TONITZA Fetiță cu fundă

ABORDĂRI REALISTE ȘI REALISM ÎNCURAJATOR ÎN PROBLEMA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR PARTICULAR

VOM VEGHEA CA LEGEA SĂ FIE PERMISIVĂ ȘI EXIGENTĂ

Convorbire cu
prof.univ.dr.ing.
Anghel STANCIU,
președintele Comisiei
pentru învățământ,
știință, tineret și sport a
Camerei Deputaților

■ Stimate domnule președinte, pe seama învățământului superior particular din România se fac, nu o dată, aprecieri contradictorii, chiar de către aceeași persoane, și mai mult chiar, instituții a căror rațiune de a fi este să vegheze asupra legalității încălcării principiile de drept cu privire la promovarea învățământului privat. Dumneavoastră cum vedeti rolul învățământului superior particular în România?

- Fără îndoială că învățământul superior privat trebuie să reprezinte o alternativă la învățământul de stat, și nicidecum o afacere. Pentru afaceri există destule alte secții decât cele ale învățământului. Când spun alternativă am în vedere diversificarea învățământului și, pe baza concurenței născute de aici, ridicarea calității a procesului instrucțional-educativ, inclusiv prin atragerea unor fonduri în sistemul de învățământ privat și degrevarea celui de stat. De aceea nu ar fi lipsit de interes ca, într-o perspectivă mai apropiată sau mai departătă, să poată fi transferată spre învățământul privat și o parte din fondurile care sunt utilizate în învățământul de stat. În concepția noastră, tot ceea ce îi revine unui copil care urmează școala elementară, gimnaziu, liceu particular ar trebui să se "deplaseze" de la învățământul de stat la cel particular, inclusiv cu o parte din fondurile pe care statul le cheltuiează cu el. Deorece aceste fonduri le consider ca pe un drept al copilului și nu al unității școlare ca atare, adică ai clădirilor, mobilierului și.a.m.d. În felul acesta s-ar crea o mai mare mobilitate în domeniul învățământului, care ar genera o bază concurențială puternică și, deci, favorabilă creșterii calității nivelului general de educare și instruire.

■ Din această perspectivă, cum apreciați rolul îndeplinit până acum de Consiliul Național de Evaluare Academică și Acreditare (CNEAA)? - Nu pot încă să mă pronunț asupra acestui fapt, deoarece comisia noastră, în actuala ei compoziție, acționează de puțin vreme și este formată din specialiști foarte buni în domeniul lor de activitate (majoritatea sunt doctori, profesori, decani, deci este, aj puncte spuse, comisia coa mai multă a Parlamentului). Fiind formată din membru profesioniști, ea nu poate răca să lucreze în situații ridicole prin avansarea unor aprecieri care nu sunt verificate.

■ Dar nu tocmai aceasta este una din atribuțiile comisiei pe care o conduceți, aceea de a analiza inclusiv activitatea CNEAA? - Evident că de și tocmai de acesta ne-am propus constituirea unei subcomisii de evaluare și analiză a activității CNEAA, aprobată și de Biroul permanent al Camerei Deputaților. Astfel

dar, totodată, primim, de la toți cei ce nu clevă de spus, materiale spuse și integrare în această suprizațătoare analiză pe care am inițiat-o.

■ Mă bucur că manifestați această deschidere către toți factorii implicați în promovarea învățământului particular de calitate, pentru că aici sunt încă multe probleme. Fără să generalizăm, am vrea să vă semnalăm, de pildă, că în procesul evaluării se refuză uneori analiza la față locului, altorii aceasta are un caracter formal sau pedalează pe criterii care nu se regăsesc nici în existența facultăților de stat cu îndelungată tradiție. Nu cred că tocmai prin asemenea metode unilateralizante se poate ajunge la concluzii cronate?

- Noi am obținut de la CNEAA programul lui de activitate și membrii subcomisiei noastre vor participa, fără să perturbe, bineînțeles, activitatea CNEAA, la căte un set de acțiuni care privesc o unitate sau altă de învățământ. Vor asista la ședințele de analiză a raporturilor de autoevaluare, vor participa la vizite pe teren, vor fi prezentați, în final, la luarea deciziilor de către CNEAA. Astfel încât fiecare dintre cei 11 membri ai subcomisiei de învățământ, care analizează activitatea CNEAA, să-și facă o imagine proprie, din perspectiva Legii 88, a tuturor regulamentelor pe care CNEAA le-a elaborat și difuzat. Numai după ce membrii subcomisiei, participând pas cu pas la acest proces de avizare și acreditație, își vor face o imagine de ansamblu, ne vom putea pronunța asupra temeinicii proceduri dintr-un caz sau altul. Deocamdată trebuie să mergem pe firul apei, cum se spune, să-l luăm de la cap la cap, pentru a avea o imagine concludentă, după care, evident, ne vom pronunța în deplină cunoștință de cauză.

■ Înțeleg că sunteți pentru o atitudine responsabilă, transpirantă, deschisă și tocmai de aceea permitemi să vă întreb: n-ar fi mai bine, n-ar fi mai responsabil ca deciziile finale ale CNEAA să nu mai facă apela la "votul secret", la adăpostul căruia se pot strecura și atitudini tendențioase, de meschină răfuriajă? De ce să folosim anonomatul într-o hotărâre pe care ar trebui să-și o asume deschis, pe față, cu demnitate, oricine este implicat în adoptarea ei?

- Nă considerăm că un act de evaluare este, în primul rând, un act tehnic, nu un act de decizie politică în care fiecare se ascunde în spatele votului respectiv. Să că orice lucru pe care îl "măsoar" - iar aici este un lucru de măsurat - trebuie să precizăm care sunt criteriile și pe baza lor (aș spune că în mod "automat"), trebuie să rezulte facultatea sau secția acreditată sau neacreditată. Personal, dar și în numele subcomisiei, consider că o astfel de chestiune are un caracter tehnic și n-ar trebui să lase loc la interpretări. S-au fixat criteriile, s-au fixat standardele și cine reușește - să zicem - să îndeplinească baremul de 15 secunde la 100 metri, acela, evident, va putea fi luat în fază a doua. Cine face 20 de minute pe sută de metri nu va concura la această cursă. Deci trebuie să stabilim clar și de la start criteriile, standardele care să elimine subiectivismul. Nu este vorba despre o idee sau o părere pe care o supun la vot, nu este vorba, cum aminteam, despre o decizie politică, ci este vorba despre o decizie pragmată ce rezultă din baremuri. Ce-ar însemna să supunem căștigătorul unei curse de 100 metri plat deciziei prin vot secret și nu deciziei cronometrului?

Din acest punct de vedere, nu penibilă opiniu pentru un aspect strict pragmatic. și rolul CNEAA astăzi se regăsește, în litera criterior, a standardelor și în prezentarea măsurii în care acestea sunt respectate.

Intre verdict și stimulent al calității

■ Si ce-ar trebui să facă pentru ca asemenea criterii să favorizeze nu doar un verdict ("se sprijină" sau "nu se sprijină"), ci și un proces de perfecționare calitativă a învățământului solicitat? N-ar fi normal ca o facultate, în cazul când nu intrunete, deocamdată, toate condițiile prevăzute, să stea sigur, metodic, pe baza unor recomandări clare, nu ambiguu, ce mai are de făcut pentru atingeră baremuri necesare sau chiar a unui stadiu superior acestora?

- În principiu, sigur că sunt de acord cu evaluarea concepută ca un proces ascendent, dar mai precis să vor putea pronunța numai pe baza documentelor concrete, ale fiecărui caz în parte. Deci atunci când colegii noștri vor pică și vor veni din teritoriu cu documentele respective.

■ Aveți cununa fixat un termen calendaristic pentru asemenea analize în teritoriu?

- Un prim termen s-a fixat în sensul întocmirii unui raport de autoevaluare a activității CNEAA, pe care trebuie să-l depună pe 31 mai, dacă mi-amintesc bine. Într-un viitor și mai apropiat, prin aprilie, vom avea o prezentare a celor emise de CNEAA.

■ Dacă cineva suspectează o decizie CNEAA de subiectivism, de ilegalitate, cum se poate apăra?

- În primul rând prin eliminarea suspiciunii că atare și înlocuirea ei cu probe, cu argumente. Situațiile se cer apreciate în realitatea lor nemijlocită, nu după zvonuri, după cum "vorbește" lumea. Cei ce pun în circulație asemenea zvonuri ar trebui, de fapt, să-și asume răspunderea și să sesizeze acestei subcomisii toate nemulțumirile lor, sub semnătură proprie, pentru că altfel ele nu pot fi luate în considerație.

■ Ce părere aveți despre propunerea ca pentru vizitele să facă la față locului de către comisiile de specialitate ale CNEAA să se constituie colective mai largi, alcătuite cu precadări din profesori universitari, specialiști de primă mână, personalități cele mai reprezentative în domeniu? Pentru că, altminteri, apare riscul ca asistenți și lectori universitari de curând promovați, oameni de altfel foarte onorabili, dar fără o experiență și fără o operă reprezentativă pentru domeniul analizat, să-i dea lecții, bunăoară, d-lui acad. Ion Coteanu despre cum trebuie să arate o facultate de limba și literatură română. Eliminând din capul locului un asemenea risc, nu credeți că analizele

efectuate la față locului ar fi mult mai bune fondamentatice?

- Într-un fel este, pentru că domeniul, susținătorul acestor analize la față locului. Dar sunt de acord cu ideea că în cazul ce provoacă competențe multe controverse, și trebuie să fie cel mai competență în domeniul respectiv, și cred că membru să se opună pe rând acestui principiu.

■ Domnule președinte, după ce peste 30 mil. de profesori neacreditați, cenzurați mai cu seamă în mediu rural, unde acoperirea atenției posturii cu absolvenții de universitate este posibilă, între altele și prin creația de specialitate în mediu rural, unde numărul școlilor descrește, se întinde pe mai multe scoli și chiar unele. De aceea a fost avansată ideea înființării unor colegii universitare cu profil pedagogic, prin care un viitor profesor de gimnaziu să se poată pregăti în omu sau chiar trei discipline consecutive. Cu această "policalificare", și se poate funcționa, cu normă întregă, în învățământul superior privat cu funcționat judecători și colegii pedagogice, dar de regulă nu s-a fost aprobat de CNEAA, pe motiv că n-au un statut legal, deși există o asemenea colegie este prevăzută în Legea învățământului (art. 64). Ce părere aveți despre o asemenea situație?

- Nici de data astăzi nu mi se pronunță în general. Trebuie să fie analizat fiecare caz în parte. Deci nu încrez că suntem în discuție o decizie fără a avea elementele de bază și de la respectivele colegii, și de la CNEAA, care devin, fără voia noastră, partizan și acordă o idee care n-ar fi beneficiul pentru niciuna dintre părți.

■ Am înțeles că informațile de la CNEAA vă vor veni în curând; le acceptați și pe cele din partea respectivelor colegii?

- V-am răspuns deja afirmativ. Subcomisia amintită a fost creată în primăvara CNEAA sau universitatea particulară, ci pentru a veghea ca hotărârile adoptate să fie legale, de calitate și cu eficiență socială. Astfel, într-adevăr, nemulțumii de asemenea hotărârile, evident, că ne pot ajuta în activitatea noastră prin trimiterea de materiale documentare. Fie elementele plătărește care le-ar fi inutilizabile din start. Ne-ai venit și să ne acuza unde memori care, în loc să se limiteze strict la activitatea respectivă, să caracterizeze asupra personalității, chiar asupra fizicului unor membri din CNEAA. Astfel de documente, evident că nu pot fi luate în serios.

■ Vă mulțumesc și vă urcăsucces deplin în activitatea dv.

Mihai IORDĂNESCU

ATTITUDINI CONSTRUCTIVE ÎNTR-UN AMPLU SCHIMB DE OPINII

AU PARTICIPAT:

Virgil PETRESCU, ministrul Învățământului, senatorii George PRUTEANU și Emil TOCACI, Paul STERIAN, secretar general al C.N.E.A.A., precum și rectorii principalelor universități particulare: acad. Ion COTEANU - Universitatea "Spiru Haret"; Ion SMEDESCU - Româno-Americană; Avram FILIPAS - "Titu Maiorescu"; Ion SPÂNULESCU - "Hyperion"; Dolphi DRIMER - "Ecologică"; Momcilo LUBURICI - "Dimitrie Cantemir"; Lidia CRISTEA - "Gh. Cristea".

În sinuosul drum către afirmarea calității și performanței sale, către o recunoaștere socială a existenței sale ca o alternativă de complementaritate în pregătirea și formarea specialiștilor, învățământul superior particular s-a confruntat cu numeroase dificultăți, fiind tratat pe nedrept în mod discriminatoriu. Cea mai serioasă sursă de incertitudine care a marcat vocația academică a acestui sistem de învățământ superior a fost, incontestabil, anevoiosul, controversatul proces de evaluare, acreditare și autorizare provizorie. Dar, odată cu suful înmoitor al relansării reformei în toate domeniile societății românești s-au conturat noi deschideri. În strategia tranzitiei la economia de piață privatizarea a devenit componenta definitoare a reformei, care i-conferă mai multă consistență, muguri speranței că, în curând, odiseea învățământului superior particular va lucea sfârșit, speranța, reincolindu-viguroasă.

Acstei semnale au fost date de către opiniile reprezentanților forurilor cele mai autorizate care răspund de destinele acestui sistem de învățământ - Ministerul Învățământului, Comisia de Învățământ a Senatului și CNEAA - care s-au confruntat cu părările reectorilor universităților particulare la recenta reunire organizată de "Tineretul liber".

Nevoia unor poziții neantagonice

Efortul de a evalua corect starea actuală a învățământului superior particular, de a pune un diagnostic că mai exact maladiilor care au erodat multă vreme speranțele celor care trăiesc la afirmarea acestei autentice alternative, deschizând drumul unor dezbateri mai aplicate asupra unor probleme care stănjenește acest proces, a căilor de înlăturare a unor contrărăzări și ambiguități de ordin legislativ, și nu numai, a unor posibile soluții a fost dominant.

În acest context, prof. dr. Paul STERIAN, secretar general al CNEAA, apreciind inițiativa colegilor de la "Tineretul liber", oportunitatea ei, a subliniat că "de cănd a început activitatea au fost evaluate 2105 unități de învățământ superior, din care 1633 de stat și 473 aparținând celui particular". Deci, un decalaj enorm, din start. Recunoșcând adevărul că în cei 7 ani de când în România funcționează învățământul particular între CNEAA și universitățile particulare pozițiile adoptate au fost controversate și, uneori, chiar antagonice, prof. dr. Paul Sterian a declarat că este momentul ca pe viitor reectorii universităților particulare și reprezentanții organismelor care realizează evaluarea învățământului superior să abordeze în același termenii suntingul acestuia, standardele și parametrii care-i definesc și-i dau dreptul de existență, și nu de pe poziții antagoniste. Positiv este și faptul că pe deasupra suntingul unor răspunderi de către

cine din învățământul de stat: participarea la programele Phare, tarife reduse în transportul CFR, accesul liber la bibliotecile publice și acordarea de burse. Este jenant și dureros ca unui student de la o universitate particulară să încântă să se ceară bani pentru a intra într-o bibliotecă națională-mărturisca cu stupefacție senatorul George Pruteanu, afirmând că subscrise ca de aceste facilități să se bucură că mai degrabă și studenții din învățământul particular.

Dar, în posada unor asemenea asigurări optimiste, părările controversate se mențin încă de ambele părți, venind atât din partea forurilor autorizate ce răspund de soarta învățământului superior particular, cât și din partea reectorilor universităților particulare, doar cu bunăvoie putându-se întrezi să disponibilitatea de a se face vreun fel de concesii.

Încercând să explice existența unor ambiguități în legătură cu anumiți parametri, prof. dr. Virgil PETRESCU a fost de părere că, totuși, cauzele acestora s-ar afla "în procente raportate la alte baze". Astfel, a continuat ministrul învățământului, "acel 15% ca normă de bază este din totalul profesorilor care funcționează, nu este vorba de 32% din profesorii învățământului de stat. Ei, bine, - a conchis domnia sa -, 5% din acel total de 30% trebuie să fie angajați cu normă de bază".

În legătură cu acei parametri contestați de mulți reectori ai universităților particulare, prof. dr. Emil TOCACI, vicepreședinte al Comisiei de Învățământ a Senatului a invocat faptul că ei au fost stabiliți în urma unor consultări cu specialiști din străinătate. Firește, acesta poate fi un argument pentru confirmarea lor, realismul cu care au fost stabiliți, cu atât mai mult cu căt domnia sa a precizat că standardele oferite de experții străini au fost mult mai severe. Poate așa se și explică de ce în opinia senatorului Emil Tocaci "nu contează căți profesori, conferențieri, lectori are universitatea, important este căt cadre didactice au baza la acea universitate, de care se poate considera legal". Subliniind că este greu de imaginat o universitate care să aibă 2-3% din membrii corpului didactic cu baza la acea universitate, prof. dr. Emil Tocaci a relevat că "nu se poate accepta un procent mult prea mare de profesori asociați".

Ofensivă împotriva ambiguităților, discriminărilor în plan pragmatic, nu doar retoric

Regretând vidul legislativ care timp de 4 ani a lipsit învățământul superior particular de un cadru legislativ adecvat pentru funcționarea în condiții normale și afirmarea virtuților lui performante, prof. dr. Virgil PETRESCU, ministrul învățământului și-a exprimat clar opțiunea categorică "pentru un învățământ superior particular, fără a se face discriminări". În opinia domniei sale, universitățile particolare reprezintă o necesitate. Cu toate acestea, sensul primordial al adopției Legii nr. 88/1993 a constat doar în "limitarea proliferării unui învățământ de stat și particular fără calitate". Referindu-se la soarta acestei legi, ministrul învățământului a dat asigurări că "nu avem intenția să modificăm Legea pe termen scurt", iar în cazul în care există o serie de propunerii, ele vor fi însușite, astfel încât aceasta să-și facă efectul".

Pentru o totală nediscriminare și pentru rezolvarea gravelor probleme pe care le traversează în această perioadă de tranzitie învățământul superior particular, a fost de părere și prof. dr. George PRUTEANU, președintele Comisiei de Învățământ a Senatului. Exprimându-și convincerea că "mentalitatea discriminatorie a fost generată de opinia publică, de jos în sus, de excesele negative ale acestui învățământ particular, de acele SRL-uri de mulți bani de la naivii, între ghilimele, dintr-un apartament de bloc", prof. dr. George Pruteanu a declarat că este pentru existența acestui învățământ, pentru că "este un lucru bun, constructiv". Este de-a dreptul incurajatoare promisiunea că, în calitate pe care o are, va opta prin părghile democratice de care dispune, în așa fel încât studenții din universitățile particulare să beneficieze de aceleși facilități de care acum se bucură numai

În ciuda asigurărilor optimiste, inconsecvențele, privilegiile se mențin

Noile deschideri către un dialog constructiv nu trebuie însă să rămână doar în planul retoric. Dorind să proiecteze această disponibilitate către o finalitate certă în plan pragmatic, rectorii universităților particulare au susținut că simpla rostire a diagnosticului nu înseamnă disparația de la sine a maladiilor constatare. Pentru aceasta se impune un tratament adecvat, aplicat pe baza cunoașterii de la sursele cele mai autorizate a cauzelor care au le-au generat.

Nedumeriri și unele rezerve asupra felului în care a înțeles CNEAA să răspundă în decursul timpului cu curența obiectivitatea problemelor ridicate de reectorii universităților particulare și au exprimat și alii participanți la dezbatere. "Este nevoie de o lege specială pentru universitățile particulare - opina prof. dr. Avram FILIPAS, rectorul Universității "Titu Maiorescu", apreciind că Legea 88/1993 este incompletă. Trebuie să existe o inițiativă parlamentară pentru a se modifica Legea 88/1993", subliniază și prof. dr. Dolphi DRIMER, rectorul Universității Ecologice. Așteptăm un răspuns clar din partea ministerului, a CNEAA în privința unei revizuitări" - a continuat acesta. În opinia sa, precizările vizând acel procentaj de profesori cu normă de bază nu pot fi acceptate, întrucât aceasta este prea mare, doavă și faptul că sunt foarte multe facultăți de stat din țară care nici măcar ele nu îndeplinesc procentul.

La ambiguitățile existente în aplicarea legilor 88 și 88 care dezavantajează învățământul particular să se referă și prof. dr. Ion SMEDESCU, rectorul Universității Româno-Americană. "Condiționarea promovării examenului de licență pentru

Cu toate că unele obstacole, asperități existente între forurile abilitate să evalueze, accredeze și să autorizeze funcționarea provizorie a universităților particulare au fost depășite, se așteaptă încă răspunsuri clare, ferme la anumite probleme vitale - a subliniat academicianul Ion COTEANU, rectorul Universității "Spiru Haret". "Deci, în acest context, în care ambiguitățile persistă este foarte regretabil faptul că, deși Universitatea "Spiru Haret" a înființat din 1991-1992 primele colegii de institutori din țară, această inițiativă răspunzând necesității stringente de pregătire a unor cadre cu dublu profil - de institutor plus o specializare pentru gimnaziu - au fost inițial respuse de către CNEAA". Remarcând că acest verdict a fost dat în posida faptului că aceste colegii îndeplineau toate criteriile prevăzute de Legea 88/1993, academicianul Ion Coteanu a precizat că "această nedreaptă decizie s-a luat numai pe baza unor rapoarte ale comisiei de specialitate, fără a se efectua vizite, așa cum prevedea de altfel Legea. În urma contestației făcute de Universitate - a explicat în continuare domnia sa - Ministerul Învățământului a decis reanalizarea a 4 colegii (București, Râmnicu Vâlcea, Blaj, Câmpulung). Dar chiar vizitele făcute au generat discuții contradictorii, rapoartele întocmite reflectând din plin doza de subiectivism a comisiei de specialitate, care și-a pus pregnant amprenta asupra deciziei luate. Firește, n-am acceptat o asemenea situație anormală, frustrantă și pentru Colegiul din București am făcut un nou demers la Ministerul Învățământului - 19 iunie 1996 - la care nu s-a primit nici un răspuns - a accentuat rectorul Universității "Spiru Haret" - Mai trist este faptul că în anul universitar 1996-1997 nu s-a organizat concurs de admitere, cele patru colegii funcționând doar cu anii II-III, cursuri de zi și anii II-IV, cursuri fără frecvență. "Mi se pare ciudat faptul că Universitatea "Spiru Haret", inițiativa colegiilor pedagogice de institutori nu are nici un colegiu autorizat până în prezent, în timp ce colegiile propuse pentru a fi înființate în acest an școlar la alte universități de stat și particulare au preluat concepția și planurile de învățământ pe baza cărora de 5 ani își desfășoară activitatea colegiile de institutori din cadrul universității noastre - a apreciat academicianul Ion Coteanu.

În aceeași situație nu doar incertă, dar și discriminatorie - a arătat, în continuare, academicianul Ion Coteanu - se află și Facultatea de Limba și Literatura Română. Explicând că această facultate funcționează cu anul I, pe baza Hotărârii Curții Supreme de Justiție, nr. 990 din 23 mai 1996, rămasă definitivă, CNEAA nu a adus-o nici până acum la îndeplinire, raportul de evaluare fiind întocmit fără efectuarea vizitei de verificare a îndeplinirii standardelor.

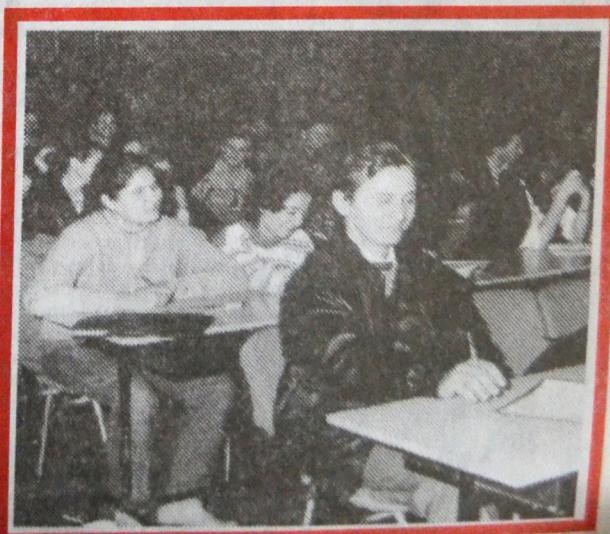
cei de la "parti" (51%), obligativitatea numai pentru universitățile particulare de a asigura baza materială într-un timp scurt, interdicția funcționării la universitățile particulare a cadrelor didactice de la stat (exemplu-medicina), neacordarea de facilități studenților - sunt tot atâtea discriminări față de cele de stat. Trebuie să se țină cont că învățământul particular degrevăza statul de sume mari de bani, suportând cheltuielile fiecărui student în parte" - a apreciat acesta.

"Defavorizați au fost studenții de la universitățile particulare și în ceea ce privește examenul de licență, aceștia fiind introdusi după cei de la stat - a completat registrul discriminărilor prof. dr. Momcilo LUBURICI, rectorul Universității "Dimitrie Cantemir". "Chiar dacă subiecții erau aceleși, programa dizerind puțin, profesorii din comisiile de corecțare au depunctat uneori instinctiv sau

involtură pe studenții care nu erau ai lor" - a dezvoltat cu măhnire prof. dr. M. Luburici.

Înălțând cîteva din problemele grave care obstrucrează încă funcționarea în condiții de deplină normalitate și de eficiență a învățământului superior particular, care așteaptă răspunsuri concrete imediate pentru amendarea lacunelor legislației, înălțurarea discriminărilor incredibile față de învățământul de stat, pentru asigurarea unei autonome universităre reale, prin demonopolizarea totală. Este, de fapt, sansa reală pentru afirmarea performanțelor acestei alternative de complementaritate a învățământului superior, care nu trebuie ratată sub nici un motiv.

Adela DEAC

DIALOGUL LA NIVEL ÎNALT RUSO-AMERICAN

(Continuare din pag. 1)

Rusia a încercat să mai fie o superputere în adesea acceptări a curvenimului. Ea dispune, deoarece, de mari resurse naturale și umane, ca și, mai ales, de un potențial nuclear redusabil. El lipsește însă - pentru a fi cu sechărul o superputere - forță economică și, mai cu seamă, un model politic-ideologic de impus partenerilor săi. Spre deosebire de mesianismul american, cel rusesc este, practic, inexistent, căci modelul de societate pe care Elții și echipa sa vor să-l realizeze nu se deosebește, în teorie, de cel al democrațiilor occidentale. Așa stănd lucrurile, ar fi fost normal ca Rusia să adere fără prea multe ezitări la Parteneriatul pentru Pace și apoi să devină - de ce nu? - membru cu drepturi depline al NATO și să-și poată promova, cum se cunosc, interesele din lăuntrul Alianței și nu din afara ei. Din nefericire însă, demersul de politică externă al Kremlinului rămâne

nu este îndreptat împotriva ei și nu-i lezărează interesele.

Ce se va întâmpla de-acum încolo? Este foarte probabil că, deși va continua să se opună extinderii NATO cel puțin pentru o perioadă, Rusia va negocia în continuare un acord cu NATO, care să-i dea garanție că nu va fi amenințată și nici izolată de o astfel de extindere. Si-apoi, și doar în ultima clipă - cu o schimbare de 180 de grade, de care rușii sunt adesea capabili - va accepta extinderea NATO spre Est, după ce va fi obținut că mai multe avantaje din partea Occidentului.

În sfârșit, mi se mai pare că, în ceea ce privește primirea în Alianță în "primul val" a uneia sau alteia dintre țările postulante, Administrația americană și NATO vor lua hotărârile respective fără a se sincisi prea tare de opozitia manifestată de Kremlin. Ele se vor feri, totuși, să primească în Alianță țări ca Ucraina sau Republicile Baltice, ceea ce ar fi de natură să deterioreze relațiile cu Rusia. Așadar, luniile ce vin vor fi decisive pentru evoluția dialogului rus-american și pentru conturarea unei noi arhitecturi de securitate europeană.

Starea națiunii depinde de STAREA AGRICULTURII

(Continuare din pag. 3)

Problema vânzării de pământ și păduri către cetățeni străini depășește nu numai prevederile Constituției, ci și "Acordul european" și nu poate constui obiectul unei legi obisnuite, ci ar presupune un referendum. În schimb, s-ar putea folosi foarte bine concesiunea până la 99 de ani.

Industria și cercetarea - șanse reale ale redresării agriculturii

Susținând că asigurarea unei agriculturi moderne în România mai este încă posibilă, autorul a pus accentul pe obținerea tehnicii și a materialelor chimice necesare dezvoltării unei agriculturi durabile, capabile de concurență internă și internațională.

În opinia acad. N.N. Constantinescu este periculoasă ideea că numai importul de tractoare, mașini agricole și substanțe chimice ar putea rezolva lucrurile. Considerăm această atitudine, cel puțin utopică. Cu ce se

va achita acest import masiv și permanent revenind mai costisitor și sporind costurile? Producția noastră agricolă se va scumpi astfel și din cauza acestei tehnici și astfel ajungem în dificultate pe piață. Se va crea un somaj suplimentar generat de desființarea industriei noastre de tractoare, mașini agricole, îngășaminte chimice etc., în condițiile în care nevoia de noi locuri de muncă va putea deveni sufocantă. Totul arată că țara noastră trebuie să-și păstreze, să dezvolte, perfectioneze și eficientizeze de urgență respectivele subramuri industriale, iar nu să le desființeze dacă donește redresarea și relansarea economică și, în acest context, și a agriculturii. De altfel, să nu se uite că România a și exportat tractoare și chiar a construit în străinătate uzine de tractoare moderne. De asemenea, disponem de rezultate notabile și în producția de îngășaminte chimice etc. Avem, deci, aici un domeniu în care capitalul românesc trebuie sprinținit și încurajat cu prioritate prin politica economică a statului. Evident, aceasta nu exclude, ci cuprinde și cumpărarea de licente străine adevărate sau cooperarea tehnico-economică cu parteneri străini performanți, dar controlul asupra respectivei industrii

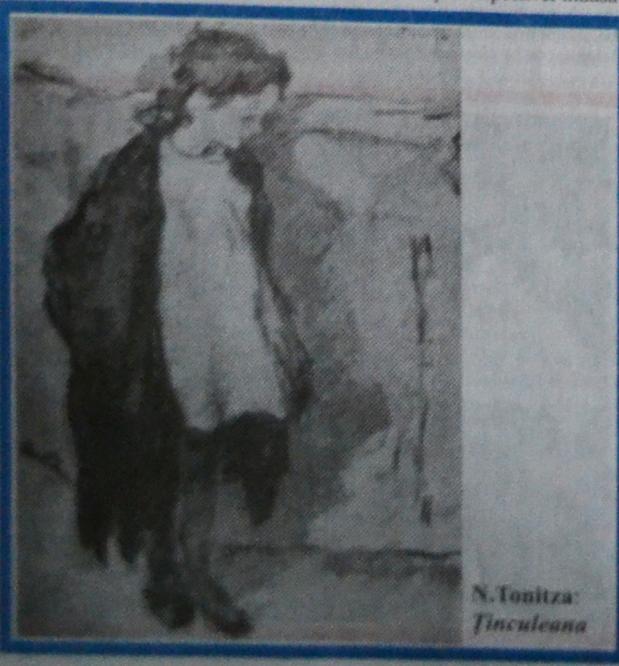
se dovedește necesar a rămâne în mâinile autohtonilor.

Rezultă că redresarea și relansarea agriculturii, dacă vrem să aibă loc și să fie durabilă, se impune a fi însoțită și de o redresare și relansare industrială, iar nicidcum fără legătură cu producția industrială, cum consideră unii în mod eronat. Să nu se omită adevărul că cea mai dezvoltată agricultură există în țările industrializate și că acestea o protejează.

În acest context trebuie ținut seama că atât știința economică agrară, cât și practica din țările dezvoltate, arată că statul trebuie să aibă un rol regulator economic-financiar în agricultură.

Aprecind că fără o industrie națională de mașini agricole nu se poate concepe un asemenea progres, acad. N.N. Constantinescu a pus în evidență rolul cercetării științifice agricole care se află acum într-o situație dificilă, introducerii în producție a rezultatelor ei, spre a putea face față concurenței străine. Trebuie ținut seama - preciza domnia sa - că această activitate nu se poate dezvolta satisfăcător fără existența unor ferme specializate - cum a fost și în perioada interbelică - apte să demonstreze agricultorilor privați cum se poate desfășura practic o agricultură competitivă. Este, de asemenea, necesar ca învățământul obligatoriu și gratuit să fie adus la durata nominală pentru ca tinerelui din liceele agricole să capete cunoștințele necesare nu numai științifice și culturale, dar și tehnice și manageriale pentru a putea deveni competitive față de cel occidental. Cu oameni insuficienți pregătiți, mai ales sub raport managerial, nu se poate face agricultură modernă și competitivă, cu atât mai mult pe plan internațional.

În concluzie, comunicarea a subliniat că, dacă ținem seama acum, de tendințele politicilor agricole din cadrul Uniunii Europene se observă, o dată mai mult, că ridicarea de urgență la nivelul covenit a agriculturii noastre constituie cea mai mare prioritate. Dar a ne mărgini doar la agricultură cu atât mai mult ca și ponderea populației agricole la noi este mai mare decât în țările occidentale, ar fi o eroare de nejefă. Industrializarea și dezvoltarea serviciilor, pe fondul unei producții agricole înalte, diversificate și de bună calitate, constituie o condiție sine qua non pentru România.

N. Tonitza
Tinculeana

Fundația "România de Mâine" și Universitatea "Spiru Haret" organizează lansarea cărții:

INTEGRAREA EUROPEANĂ

- prioritate în politica externă a României

Lansarea va avea loc joi, 3 aprilie 1997, ora 12, la Librăria "Mihai Eminescu".

Prefatul de prof.univ.dr.Aurelian Bondrea, președintele Fundației "România de Mâine" și al Senatului Universității "Spiru Haret", volumul cuprinde studii de mare actualitate, semnate de specialiști cu deosebit prestigiu în domeniu: Valentin Lipatti, Constantin Vlad, Mircea Nicolaescu, Nicolae Jordache, Gheorghe Bădescu, Dinu Tătărescu, Anda Filip, Vasile Sandru, Mihai Giugariu, Nina Cugler și Petre Tănase. Coordonator al volumului este ambasadorul Valentin Lipatti.

INTEGRAREA EUROPEANĂ PRIORITATE ÎN POLITICA EXTERNĂ A ROMÂNIEI

COORDONATOR
VALENTIN LIPATTI

Volumul abordează problema integrării europene, ca o prioritate a politicii externe românești. La solicitarea Fundației "România de Mâine", eminenți specialiști în domeniul relațiilor internaționale și-au adus contribuția la realizarea acestei cercetări. Studiile lor se referă, în primul rând, la principalele structuri europene și euro-atlantice din care România face parte sau la care are un statut de asociere (OSCE, Consiliul Europei, NATO, Uniunea Europeană, Uniunea Europeană Occidentală). Sunt, de asemenea,

Cartea cuprinde trei mari capitole:
I. ROMÂNIA ȘI INSTITUȚIILE EUROPENE ȘI EURO - ATLANTICE

Sunt integrate aici studiile: România și Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa; România și NATO; România și Uniunea Europeană Occidentală; România și Uniunea Europeană și Uniunea Europeană; Consiliul Europei și integrarea europeană a României; Dunărea și integrarea europeană.

II. COOPERAREA REGIONALĂ

Capitolul cuprinde studiile: Politica României în Balcani; Perspective ale cooperării multi-

III. RELAȚIILE ROMÂNIEI CU ȚĂRILE VECINE, DIASPORA ȘI SPAȚIUL EXTRA-EUROPEAN

Se publică aici studiile: România și spațiul dincolo de frontiera României - o politică de bună voie și respect; Români și originari din

"stilului politic european"; procesele integrării

Dr. Ion MITRAN

LUCHIAN: Cioban cu oile

Preocupări și punctări în mișcarea ideilor**CONJUGAREA EXPERIENȚEI
GENERATIILOR
ÎN PLAN UNIVERSITAR**

Conf.dr.Nicolae OPRESCU

Termenul de "senectate" (lat. *Senectus - usus = bâtrânețe*) a fost înlocuit în limbajul comun cu termeni ca "vârstă a treia" sau "a treia tinerețe", pentru a masca, de fapt, aspectele negative privind modificările structurale și funcționale de involuție fizică și politică", exprimate prin termenul de "senilitate". Față de această categorie socială, fiecare epocă istorică și fiecare zonă geografică a adoptat atitudini diferite, de la sacrificarea bâtrânilor și folosirea lor ca hrana pentru supraviețuirea membrilor colectivizației - în prima fază a comunei primitive, până la grijă și atenția acordată de societățile civizate pentru integrarea în activitate a celor valzi și susținerea lor materială și morală. Sunt ţări, ajunse la un anumit nivel de civilizație, care fac o "problemă" din categoria bâtrânilor, considerând-i-o "povară" pentru societate. Un străin, întrebăt asupra ponderii numărului bâtrânilor și asupra modalității de rezolvare a acestor probleme, a răspuns: "Îi la noi suntem bâtrâni și vor fi învățați, pentru că ei, ca și copiii, se nasc permanent și, ca și copiii, nu au ingrijiri".

S-a creat false impresii că cei de "vârstă a treia", muncind, blochează înțelesul interbelui pentru integrarea în societate și diminuiază efectul măsurilor de rezolvare a problemei șomajului.

Dumerindu-se în lant, acestea conduc la o atitudine negativă față de bâtrâni capabili de activitate. Se alimentează astfel mentalitatea că persoanele din "vârstă a treia" și nu diminuează, până la moarte, săracița, războiul, că și capacitatea de lucru, și că ei trebuie apăzați cu față deconstrucție la persoana care devine lege.

Este doar o poveste românească, aprecind căci și înțeleptul oricărui om este că, "dacă nu ai bâtrâni,

respectai cu strictețe programul de lucru, a muncit cu dăruire, s-a bucurat de succesele profesionale, și-a legat viața de unitatea sau instituția "sa", în unele cazuri - poate - mai mult decât de casa sa. În plină putere de muncă, el se vede dintr-o dată înstrăinat. Ce să facă el cu obisnuințele consolidate pe parcursul întregii vieți? De ce să se apuce? Cu ce să-și ocupe timpul?

Mentalitatea de "condamnare la inactivitate", a unor persoane cu experiență, din cauza vîrstei, o întâlnim și în învățământul superior. Pentru a nu se crea impresia că apăr o cauză personală, că pledează "pro domo", invit cititorul de orice vîrstă să reflecteze de la nivelul responsabilității naționale. Actul pensionării ar trebui, de aceea, socotit ca un drept la odihnă al celor care nu mai pot sau nu mai doresc să activeze, și nu ca o sanctiune. C.N.E.A.A. a stabilit, drept criteriu de autorizare a facultăților particulare, un procent matematic de "tolerare a persoanelor vîrstnice" (30 la sută). Instituțiile care depășesc acest procent și mențin în activitate cadre didactice în vîrstă de peste 70 de ani - adică inteligență, înțelepciune și experiență - se consideră că s-au născut "moarte" și nu primesc autorizație de funcționare. În țările cu un înalt nivel de civilizație, sunt multe facultăți particulare care se bucură de o mai bună apreciere decât cele de stat, datorită condițiilor materiale optime, dar mai ales, prestigiului cadrelor de specialiști care le servesc. și nu-i întrebă nimeni de vîrstă.

Se stie că formarea unui specialist pentru învățământul superior se realizează într-un timp îndelungat, în unele cazuri într-o viață întreagă. De aceea, înlocuirea specialiștilor cu cadre tinere - proces necesar și inevitabil - ar trebui făcută treptat. Încă din antichitate, învățății ședea pe lângă mari filozofi de la care preluau experiența într-un timp îndelungat. În țara noastră a existat o experiență pozitivă, aceea a "școlilor" create de marii specialiști. Cadrele tinere învățau de la "maestru", care preda "ștafeta" în momentul când avea conștiința că a format omul care poate să-și continue activitatea.

Așadar, să ne aplicăm mai mult asupra vîrstei senectuji, scădând în evidență trăsăturile ei pozitive, care încă mai este un izvor nescăpat de energie, inteligență, experiență.

istoricitatea afirmării sistemelor politice, formele lor diverse de expresie pun în evidență tendința constituției unor stiluri sau moduri specifice de "alocare a valorilor" sau de adoptare a deciziilor care privesc întreg sistemul dat, fie el național, statal, fie plurinațional sau interstaatal.

Modelele naționale occidentale. Realitatea dar și "imaginile construite" în timpul războiului rece - ca reflex al concurenței politice intersistemice - jăriile Europei Occidentale s-au prezentat și au fost prezentate drept model exemplar al democrației pluraliste. Dincolo de acest numitor comun există însă结构uri, modalități și caracteristici care unesc dar și despart, între ele, Marea Britanie și Franța, Germania și Italia, Spania și oricare din jăriile nordice etc. În fiecare din aceste țări viața politică, mecanismele democrației, alternanța la putere, constituțiile, sistemele de vot, partidismul, mișcările sindicale, societatea civilă au evoluat diferit, imbinând tradiția istorică și inovația.

Încheierea războiului în 1945 și trecerea la reconstrucție au însemnat "forjarea" regimurilor politice europene, sintagma ce delimită ideologic-politic până în 1989-1990 (dar nu se poate spune că nu continuă și astăzi) "zona democrației", a țărilor libere, de zone "națiunilor captive", de statele fostului bloc sovietic. Evoluția democratică a oferit și oferă analize politice o diversitate de cazuri naționale occidentale în drumul lor spre modernizarea politică. Este, astfel, înțeptătă constatarea că "în structura instituțională, cât și în cultura politică, diferențe țării au găsit drumuri diferențiate spre libertate; invers, există exemple pentru cazul în care cele mai bune instituții nu-și ating niciodată forma în care au fost concepute pe hârtie. Statul de drept și constituția statului pot fi diferențiate prin proceduri sau prin conținuturi; minimul democratic poate fi realizat direct sau reprezentativ; inițiativa și conducerea pot să izvorască din partide politice sau din președinții puternici. Realitatea constituțională trebuie să fiină întotdeauna cont de istorie, cultură și alte condiții unice ale anumitor societăți. Ele sunt, de aceea, transpușe cu greu de la un stat la altul. Aici nu există nici un alibi pentru tot felul de lezări ale regulilor fundamentale ale libertății; dimpotrivă, aceasta înseamnă că existența formală a unor reguli anumite ne spune puțin despre realitatea lor. Libertatea existentă cu adevărat este întotdeauna puțin dezordonată. Consecința principală care decurge din analiza unor exemple de politică modernă este deci elogiu constituțiilor amestecate. Probabil că este mai corect să spunem: elogiu constituțiilor bine amestecate".

De altfel, încercând a "personaliza" diversele regimuri sau evoluții politice naționale occidentale, un analist ca Ralf Dahrendorf observă, între altele, că, în timp ce Marea Britanie, "furnizează un model pentru o țară în care totul ține de politică, chiar dacă nu se știe întotdeauna prea sigur dacă trebuie văzută ca mare dramă, ca scenă pe care sunt reprezentate contradicțiile sociale și speranțele naționale sau ca metodă eficientă de alocare de șansă de viață"..., "Franța este de două sute de ani sfâșiată între solicitările imperioase de mai multă democrație și o veche predilecție pentru autoritate". În schimb, cauzul Germaniei este acela de a fi "avut, pentru întâia dată după 1945, șansa veritabilă a democrației. Faptul că la scurt timp după aceea au existat două Germanii și că 40 de ani, din motive pe care nu le-au ales singure, au intrat pe două drumuri foarte diferențiate ale ordinii politice, ne amintește de limitele analizei sociale în constelația politicii mondiale".

1.Ralf Dahrendorf, *Conflictul social modern*, Humanitas, 1996, p. 992.Hugues Portelli, *Les régimes politiques européens*, L.G.F., Paris, 1994, p. 34.

PERMANENȚE ROMÂNEȘTI

ALEXANDRU D. XENOPOL

150 de ani de la nașterea marelui istoric

Prof.univ.dr.Ştefan LACHE

Personalitate proeminentă a culturii române, Alexandru D. Xenopol a văzut lumina zilei la 24 martie 1847, în mahalaua Păcurari din Iași și s-a format într-un mediu familial de cernă vocație cărturărească. Elve la școală "Tres leseri", apoi la un liceu de prestigiu, iar la urmă la Institutul Academic, recent înființat, tânărul Xenopol a fost remarcat de Titu Maiorescu și trimis în Germania pentru continuarea studiilor ca bursier al Societății "Junimea". La Berlin a studiat filosofia și, în același timp dreptul, beneficiind de îndrumarea unor profesori de calitate. Dintre istorici i-a audiat pe Ranke, Mommsen, Curtius, Gervinus, atent la orizonturile teoretice ale disciplinei și hotărindu-se, încă de pe acum, să scrie istoria poporului său. Nici un efort nu i se pare excesiv pentru aceasta. Învăță limbii străine, convins că astfel își deschide "calea spre scopul vieții sale, de a scrie istoria noastră". Filosofia, dreptul și alte discipline conexe nu puteau decât să-i fie utile în abordarea trecutului: filosofia prin sistemul conceptual pe care îl purcea la îndemnă, dreptul prin naționalitatea lui, prin disciplinele gândire pe care o cultiva sistematic.

La revenirea în țară, după patru ani de laborioase studii și în posesia a două diplome de doctor *magna cum laude* (în filosofie și drept), Tânărul cărturar desfășoară o activitate multilaterală, ilustrând prin lucrări importante mai toate domeniile în care să-să manifestă. Încă din timpul studiilor, Xenopol și-a făcut debutul în publicistică, printr-o serie de articole și studii cu caracter teoretic, inspirate îndeosebi din realitățile social-politice și culturale ale țării noastre. **Importanța și utilitatea istoriei** (1866), **Cultura națională** (1868), **Istorie civilizațiunii** (1869), **Studii asupra stării noastre actuale** (1871, 1877), **Studii economice** (1879), **Mijloace de îndreptare a stării țărănimii române** (1907). În studiile economice, Xenopol se afirmă ca reprezentant al industrialismului, susținând cu insistență dezvoltarea industriei naționale. Ca mijloacă în vederea realizării acestui scop, el indică o politică vamală, protecționistă, încurajarea industriei de către stat și reorganizarea învățământului în conformitate cu cerințele economice, astfel încât școala să nu producă "funcționari", ci oameni cu profesuni practice. Asemenea lui Marțian, Xenopol era convins că industrializarea era imperativă dacă România dorea să scape de înapoietea ei economică și culturală. Filosof și literat, sociolog și economist, om politic și pedagog, Xenopol a fost mai presus de toate, istoric. În 1893, el devine titularul Catedrei de istorie a românilor la Universitatea din Iași, unde avea să profeseze strălucit până în preajma primului război mondial. La lectia de deschidere a cursului din 1 octombrie 1883, Xenopol declară în spiritul lui Kogălniceanu, că istoria trebuie să devină o știință, una interneată pe valorizarea faptelor trecute, nu pe abstracții și, având ca unitatea supremă, adevarul. În următorii ani, 1884-1887, Xenopol prezintă un curs complet de istorie a românilor, decis să-l finalizeze pentru tipar. Peste un an, întâiul volum apără la Iași, în tipografia lui H.Goldner, unde aveau să înceapă succesiv, alii cinci volume, până în 1883, când **Istoria românilor din Dacia Traiană** de la origini până la 1859.

Prințul volum a fost primul cu interes nu numai de către public, ci și de corpul academic care l-a distins cu Premiul I. Helade Rădulescu (1889), ale cărui membru corespondent al Academiei. La apariția ultimului volum,

în 1893, Xenopol a fost ales membru titular al Academiei, în locul lui Mihail Kogălniceanu, al cărui continuator se arată și fi pe tărâm istoriografic.

Istoria Românilor din Dacia Traiană (șase volume însemnând aproape patru mii de pagini cu ilustrații și hărți), a avut un impact extraordinar asupra spiritului public.

Sinteză îndelegăndăște există acum, ca un reflex al istoricului înseși, ca o mărturie convingătoare a virtuților pe care poporul român le-a manifestat de-a lungul secolelor. În loc de manuale schematici și scherzantă se poate citi acum o amplă sinteză gândită modern, din care nu numai știință, dar și constanța românească aveau să profite. Ceea ce distinge demersul lui Xenopol este **stărînta de a cuprinde întreaga noastră durată istorică și de a-i asigura coerență**. El a cuprins nu numai întreaga durată, dar și întreg spațiul de desfășurare a istoriei românilor, **Dacia Traiană** fiind ca și la Kogălniceanu, conceptual ce indică în același timp geneza și continuitatea etno-culturală. Era o idee scumpă a istoriografiei pașoptiste și Xenopol a pus-o în evidență, subliniind valoarea definitivă și structurală a ideii latine pentru istoria românilor. Bine gândită și consințințios informată, **Istoria Românilor din Dacia Traiană** nu e doar marea operă a unui cărturar eminent, ci și opera de maturitate a istoriografiei naționale, ajunsă astfel, prin ampla ei vizuire și prin rigoarea metodologică, la nivelul european al disciplinei.

Autorul celor dintâi opere de mari dimensiuni cu privire la istoria poporului român, Alexandru D. Xenopol a lăsat atenția cercurilor științifice din țară și din străinătate, prin-o teorie proprie asupra istoriei, prin originalitatea tratabilă subiectelor abordate, prin vizuirea largă, prin luarea în considerare a unei multitudini de factori în explicarea fundamentalului istoric. Preocuparea lui Xenopol de aplicare a faptelor istorice în conexiunea lor și în spirit critic, largirea investigației istorice cu aspecte ale vieții economice, sociale și culturale, situații eforiile lui printre tendințele avansate din acea vreme în scrierea istorică.

Istoria Românilor din Dacia Traiană a constituit răspunsul cel mai cuprinzător și mai limpede la apărările epocii pe tărâm istoriografic, Xenopol însuși avea să-i fixeze astfel semnificația: "Nevaia unii istorii a românilor era similitudine de toată lumea și carteau menite la timp, tocmai în momentul când înălțarea prezentului trebuie să caute în trecut rădăcinile pe care crescuse". Remarcabilă este preocuparea lui Xenopol de a înfăpta tabloul complet al istoriei românilor, dincolo de orice separație provincială, idee a istoriografiei pașoptiste, pe care autorul sintezei o situa în plin militantism național. Lucrarea despre **Teoria lui Rösler** el o dedicase, de altfel, "românilor de peste munti", mărturisind cu crez politic ce se consumă cu apelul la unitatea prin cultură. Caracterul unitar al expunerii conferă sintezei xenopoliene valoare paradigmatică și prin aceasta o durată excepțională. "Eu sunt cel dintâi și singurul până acum, de la řinca încoace, care au întreprins să scrie o istorie deplină a poporului român de la primele începuturi până la 1866", va mărturisi autorul, adăugând că "singura carte din care se poate dobândi o cunoaștere unitară a întregii noastre dezvoltări este a mea".

Operă monumentală, sinteza xenopoliana a sta la temelia istoriografiei române. Scoloul care a trecut de la inițierea acestor opere a dat posibilitate ca timpul să disearne tot ceea ce era peron, clar și

logic, de acea parte a sa, supusă inexorabilului proces de eroziune intemeiat pe fireasca evoluție a științei noastre istorice. Însă, convingerea oricărui cititor neîmpărțitor al istoriei lui Xenopol este că, indiferent de amendările care-i pot fi aduse, "limitele fundamentale" ale grandiosului edificiu nu s-au schimbat, în ceea mai mare parte, datele noi sprijinind tezele autorului.

Se cuvine relevată vizuirea de ansamblu care a stat la baza creației xenopoliene și numai în urma căreia a putut fi alcătuită o istorie națională unitară, cu un tot bine articulat, unde cauzalitatea și deprinderă adevarului științific constituie două autentică pietre de temelie. Lucrarea ce o înfățuiează naționalul mele - spunea autorul - este un sistem întreg care caută să-și deie seama de succesiunea tuturor împrejurărilor prin care a trecut. Acest sistem însă nu este impus de o concepție aprioristică a faptelor istorice, ci este rezultatul firesc al înțelegerii lor. Temelia era în deșiră destul de rezistență pentru că, după un sfert de secol, Xenopol să constate cu mulțumire că "ideile fundamentale, canavaua pe care am țesut expunerea a rămas aproape neschimbăță". Fapt cu atât mai semnificativ, cu căt epoca dispunea de prea puține resurse pentru sinteze, iar etnicismul jurnistic, inclinat mai curând să dărâme decât să construiască, nu era de natură să o stimuleze. De fapt, ceea ce frappează de la început este ordonarea coerentă a principalelor evenimente din Istona Români într-un ansamblu bine sintetizat, în care diferențele capitolilor și paragrafei își găsesc un loc atât de firesc, încât, aproape în totalitate, au rămas neschimbate în toate sintezele similare întocmite până astăzi.

În afară de cele de mai sus, tot pentru prima oară, **Istoria xenopoliană** este larg conexată la istoria universală, deoarece **Istoria Românilor** nu putea fi concepută și cercetată decât dacă se aveau în vedere strânsle și permanentele legături cu populația și statele din jur; pe de altă parte, diferențe momente și direcții ale evoluției ei puteau fi mai ușor înțelese dacă erau raportate la fenomenele și tendințele cu caracter general.

Istoria Românilor din Dacia Traiană este prima lucrare de sinteză din țara noastră și printre primele de acest gen din lume, care folosește și găsește locul potrivit în structura sa și a altor lăuri ale activității social-umane precum: cultura, economia, viața socială, fiind și din acest punct de vedere deschizătoare de drumuri. "Am căutat, eu cel dintâi - arată Xenopol - și aici însemnat dezvoltării culturale și a acelei așezămintelor și a nu îneca întreaga istorie numai în fapte politice. Sunt cel dintâi care am cercetat în tot lungul istoriei românilor dezvoltarea boierimii, a producției și a bogăției tărilor, starea țărănilor, așezămintele juridice și sociale ca: bresle, modul ocărămurii, starea finanțiară, moravurile și deprinderile, literatura luminească și bisericăescă, căutând totdeauna forma

și legătura cu mersul obștesc al poporului".

Cele șase volume ale **Istoriei Românilor** apărute între 1888-1893 au fost completate apoi cu **Domnia lui Cuza Vodă** (1902) și **Istoria partidelor politice în România** (1910). Cu acestea se încheia istoria xenopoliană, prin ele autorul și-a exemplificat sistemul, încercând să suplinescă lipsa de perspectivă istorică asupra faptelor prin logica scrierilor cauzale. Conceptul de serie, intemeiat și decauzalitatea să fie în centrul sistemului său explicativ, sistem ce face din seria istorică un principiuordonator, venit să releve geneza, dezvoltarea și dispunerea proceselor istorice.

Un instinct sigur l-a condus la deschiderea de idei generale, de "serii istorice" în evoluția poporului român ceea ce face ca interesul față de operă să fie reînnoit mereu. Căci dacă prioritatea în timp, ca sinteză, îi asigură un interes suplimentar, longevitatea de fond a operei nu se explică decât prin valoarea ei întrinsecă. **Istoria Românilor din Dacia Traiană** face parte din patrimoniul clasic al culturii noastre (autorul însuși o numea "Cartea neamului") și își firesc să îscasigure prezența efectivă și beneficiată.

Înălțată ca un "lanț neîntrerupt de fapte", inserată pe "firul cauzalității", istoria comportă o structură logică, orice fapt istoric avându-și radăcinile într-un fapt anterior și stând totodată la originea altora, viitoare. Lucrul acesta, Xenopol-l-a intuit de împuriu, dar a ajuns să-l explicitizeze numai după terminarea **Istoriei Românilor din Dacia Traiană**, operă ce i-a dat posibilitatea să medieze pe marginea unei mari cantități de fapte, urmările pe o lungă perioadă de timp.

Că o incununare a activității istoriografice, Xenopol publică în 1899 o importanță lucrare de teorie a istoriei, care a trezit imediat puternice ecouri în lumea științifică europeană: **Principiile fundamentale ale istoriei**.

El își dezvoltă ideile originale cuprinse în această lucrare într-o serie de comunicări (inute la Academia Română și publicate atât în țară, cât și în străinătate, în limbiile franceză, germană, italiană, rusă, spaniolă). Dintre acestea menționăm: **Cauzalitatea în succesiune** (1901), **Noțiunea valorii în istorie** (1905), **Evoluția în istorie** (1907), **Ideile de lege și de prevedere** (1913) etc. Expunerea completă a concepției sale de filosofie a istoriei a realizat-o în lucrarea intitulată "Théorie de l'histoire" (Paris, 1908). Lucrările sale de filosofie a istoriei l-au situat pe Xenopol printre mari savanți ai epocii, filosofi ai istoriei. Teoria sa despre "scrierile istorice" a avut și continuă să aibă o largă circulație internațională. Savantul

român este socotit și astăzi unul dintre marii doctrinari ai istoriei.

Un merit deosebit al sintezei xenopoliene este patriotismul luminos și exemplar care străbate și animă această operă. După cum mărturisea Xenopol însuși, opera sa este "pătrunsa de la un capăt la celălalt de forme ascunse ale iubirii de țară și de neam, care străbate adesea scânteile sau flăcările ei prin spușă gândurilor, poate mai mult chiar de cum o învoiește o tratare absolută și stințifică".

In Preacuvântare la ediția a II-a a operei sale, Xenopol recunoaște că istoria sa este o lucrare științifică, "care nu îpozează însă de a fi înălțată de focul sfânt și iubirii de țară și neam, de către ori să înălțat pe prilejul de a face o față".

Istorie patriot și angajat, în sensul că mai frumos să cuvântul, Xenopol să simtă obligat să aperă istoria neamului să împoarte denigratorilor ei, destul de numerosi și atunci ca și în vremea noastră, el afirma că, deși sărădit să restabilească adevarul, "întuză de simțământ, niciodată nu am depășit măsura și nu m-am sălit să fac pe plac străinilor, coborând totale figurile mărejale trecutului nostru". Atunci când, după ieșirea regulile criticii istorice, adevarul vine în sprijinul neamului nostru, a distrugă numai bunul plac și fări nici o teamă, figurașările sau ideile fundamentale ale trecutului nostru numai pentru placerea de a spune ceva nou, de a fi original, sau cu scopul de a fi aplaudate și aplaudate de străini, este o adevarată crină atât în contra neamului, cât și în contra istoriei, deoarece, în loc de a se fere de jertfa adevarului pe altul simțământului, acest adevar este el însuși jertfa".

Ca și N.Bălcescu și M.Kogălniceanu, Xenopol a vrut să facă din istorie un mijloc de înălțare a poporului său, iar aceasta însemna, în noua etapă istorică, realizarea unității național-statice. Xenopol vede în cunoașterea profundă a istoriei patriei, a virgilului strămoșesc, unul dintre cele mai importante izvoare ale patriotismului și optimismului istoric, un mijloc de fundamenteare a efortului de consolidare a României moderne și de înălțare a credinței în apropierea momentului desăvârșinii unității noastre de stat. De altfel, **Istoria Românilor din Dacia Traiană** reprezintă în plan istoricofic tocmai o prefigurare a Marii Uniri din 1918.

A.D.Xenopol s-a stins din viață la 27 februarie 1920, în urma unei îndelegăciuni suferințe. A avut însă bucuria de a vedea "miracolul aceliei **Daci Traiane**" a cărei istorie o serisește, România întregă în hotare ei fiind.

**REVISTA
OPINIA
națională**

Tiparul executat de

TIPOGRAFIA

FUNDATIEI "ROMÂNIA DE MÂINE"

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:

Carmen ZAHARIA

REDACȚIA SI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4, București, Cont 451.00.972-B.C.R.-S.M.B.

Revista se poate procură prin abonament sau, direct, de la sediul redacției.

Costul unui abonament trimestrial este de 3600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poștal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația "România de Mâine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972-B.C.R.-S.M.B.

REDACȚIA SI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4, Telefon: 330.40.40/interior 182

